

GERUNDIUM

- substantivní tvar, **substantivizované neutrum gerundiva** v singuláru
- **nemá nominativ**, v **akuzativu** pouze **po předložce**
- od nedeponentních i deponentních sloves, **aktivní význam**
- skloňování: jako **neutrum 2. deklinace**
- **překlad**: obvykle podstatným jménem slovesným (např. „chválení“) nebo infinitivem (např. „chválit“)

	1. konjugace	2. konjugace	3. konjugace	3. konjugace (<i>capiō</i>)	4. konjugace
nom. sg.	—	—	—	—	—
gen. sg.	laudand-ī chválení, chválit	monend-ī napominání, napominat	legend-ī čtení, číst	capiend-ī chytání, chytat	audiend-ī slyšení, slyšet
dat. sg.	laudand-ō	monend-ō	legend-ō	capiend-ō	audiend-ō
ak. sg.	(ad) laudand-um	(ad) monend-um	(ad) legend-um	(ad) capiend-um	(ad) audiend-um
vok. sg.	—	—	—	—	—
abl. sg.	laudand-ō	monend-ō	legend-ō	capiend-ō	audiend-ō

POUŽITÍ JEDNOTLIVÝCH PÁDŮ

Genitiv

- po některých substantivech a adjektivech, např.:

ārs, artis, f.	umění	ārs amandī	umění milovat
causa, ae, f.	důvod	causa querendī	důvod si stěžovat
cupiditās, ātis, f.	touha	cupiditās regnandī	touha vládnout
facultās, ātis, f.	schopnost	facultās dīcendī	schopnost řečnit
locus, ī, m.	místo	locus hiemandī	místo k přezimování
modus, ī, m.	způsob	modus pugnandī	způsob boje
necessitās, ātis, f.	nutnost	necessitās manendī	nutnost zůstat
occāsiō, ōnis, f.	příležitost	occāsiō bibendī	příležitost k napití
potestās, tis, f.	moc	potestās eligendī	moc / možnost si vybrat
ratiō, ōnis, f.	způsob, důvod	ratiō vīvendī	způsob života, důvod k životu
spēs, eī, f.	naděje	spēs vincendī	naděje zvítězit, naděje na vítězství
studium, iī, n.	snaha, úsilí	studium discendī	snaha se učit
tempus, oris, n.	čas	tempus aggrediendī	čas zaútočit
cupidus, a, um	toužící	cupidus imperandī	toužící vládnout
perītus, a, um	zkušený	perītus dīcendī	zkušený v řečnění

- ve spojení s předložkami *causā a grātiā*:

causā	kvůli, za účelem	ulcīscendī causā	kvůli pomstě, za účelem pomsty
grātiā	kvůli, za účelem	spoliandī grātiā	kvůli loupení, za účelem loupení

Dativ

- méně často než ostatní pády
- někdy synonymní s konstrukcí *ad* + akuzativ

- po některých slovesech či spojeních slovesa se jménem

operam dare + dat. „věnovat se čemu“ **operam damus cantandō** „věnujeme se zpěvu“
adesse + dat. „být přítomen čemu“ **scribendō adfuit** „byl přítomen u psaní“

- se slovesem *esse* ve významu „být schopen, být s to“

Nōn sum solvendō. Nejsm schopen / s to platit.

- po některých adjektivech (např. po *aptus, idōneus* „vhodný“) a substantivech (např. po substantivu *locus* „místo“ nebo po substantivech označujících úředníky, např. *triumvir, decemvir*).

aptus natandō vhodný k plavání
Locum pugnandō elēgērunt. Vybrali místo k boji.

Akuzativ

- pouze po předložkách
- nejčastěji předložka *ad*, někdy např. i *inter*

veniunt ad populandum přicházejí k plenění / aby plenili
locus ad habitandum místo k bydlení
idōneus ad nāvīgandum vhodný k plavbě
inter cēnandum mortuus est zemřel při jídle

Ablativ

- po předložkách, např. předložky *in, dē, ā/ab*

<i>optimus in dīcendō</i>	nejlepší v řečnění
<i>celeritās in respondendō</i>	pohotovost při odpovídání
<i>dē pingendō docet</i>	poučuje o kreslení
<i>abhorret ā scribendō</i>	má odpor k psaní

- bez předložky, vyjadřuje příčinu, způsob nebo prostředek, např.:

<i>legendō discimus</i>	učíme se čtením
<i>dēfessus sum ambulandō</i>	jsem unaven chůzí
<i>castra pugnandō cēpit</i>	tábor dobyl bojem

Infinitiv místo nominativu a bezpředložkového akuzativu

- infinitiv přezentu, ve větě podmět nebo přímý předmět

<i>Studēbant bene labōrāre</i> (předmět).	Snažili se dobře pracovat.
<i>Mentīrī turpe est</i> (podmět).	Je hanebné lhát.

SPOJENÍ S ADVERBIEM A PŘEDMĚTEM

- gerundium určeno adverbiem, nikoliv adjektivem jako v češtině
spēs bene vivendī naděje na **dobrý** život
atrōciter imperandō **krutým** vládnutím

- gerundium může řídit předmět
- dva typy konstrukcí:
 - gerundium sloves nepřechodných
 - gerundium sloves přechodných

Předmět s gerundiem nepřechodných sloves

- tvar gerundia se nemění, předmět pouze připojen předmět
causa lēgibus pārendī důvod poslouchat zákony

Předmět s gerundiem přechodných sloves

- většinou převod na tzv. gerundivní vazbu, např. *librōs legendō discimus* > *librīs legendīs discimus* „čtením knih se učíme“
- změny při převodu
 - gerundium > **gerundivum** (koncovky pro všechny tři rody a obě čísla), ve stejném **pádě jako původní gerundium**
 - **předmět** přejde do **pádu gerundia**, resp. gerundiva (nezůstane v akuzativu)
 - **shoda** gerundiva s **předmětem** (přizpůsobí se předmětu v rodě a čísle)

- překlad: stejně jako gerundium

occāsiō hostium vincendōrum příležitost porazit nepřátele
parātī ad lēgēs dēfendendās připravení k obhajobě zákonů

Postup při překladu do latiny

Např. spojení „příležitost dobýt město“:

1. Zjistíme, zda sloveso, které budeme při překladu používat, má v latině předmět v akuzativu (*urbem capere*).
2. Vytvoříme vazbu s gerundiem bez předmětu ve shodě s pravidly o užití gerundia v jednotlivých pádech (viz výše). V případě spojení s *occāsiō* „příležitost“ bude gerundium v genitivu: *occāsiō capiendī*.
3. Přidáme k tomuto spojení předmět v akuzativu: *occāsiō capiendī urbem*.
4. Převědeme předmět v akuzativu do pádu gerundia: *occāsiō capiendī urbis*.
5. Změníme gerundium na gerundivum a upravíme gerundivum tak, aby se shodovalo v rodě, čísle a pádě s předmětem (*urbis*): *occāsiō capiendae urbis*.
6. Předmět (*urbis*) můžeme přesunout před gerundivum (*capiendae*), protože to odpovídá slovosledu obvyklému v těchto konstrukcích: *occāsiō urbis capiendae*.

Výsledný překlad zní: *occāsiō urbis capiendae*.

Další příklady

- **dativ**: *triumvirī legēs scribendō* > *triumvirī lēgibus scribendīs*
tři muži pro sepsání zákonů
- **akuzativ**: *missī sunt ad pecūniam accipiendum* > *missī sunt ad pecūniam accipiendam*
byli vysláni převzít peníze
- **ablativ**: *agrōs vastandō nocent* > *agrīs vastandīs nocent*
škodí pustošením polí

GERUNDIVNÍ VAZBA PO NĚKTERÝCH SLOVESECH

- po slovesech *dare* „dát“, *trādere* „předat, odevzdat“, *mittere* „poslat“, *relinquere* „nechat“, *cūrāre* „postarat se“ apod.
- vyjádření účelu nebo záměru
- shoda s předmětem v rodě, čísle a pádě

Pater magistrō filiōs educandōs dedit.

Otec dal učiteli syny na vychování. Otec dal učiteli syny, aby je vychoval.

Caesar pontem faciendum curāvit.

Caesar se postaral o postavení mostu. Caesar se postaral, aby byl postaven most.

RŮZNÉ ZPŮSOBY PRO VYJÁDŘENÍ ÚČELU

Hlavní způsoby vyjádření v klasické latině:

- věta účelová s *ut/nē* a konjunktivem přítomného nebo imperfekta
- věta vztažná s konjunktivy vět účelových
- supinum po slovesech pohybu
- konstrukce *ad* + gerundium / gerundivní vazba v akuzativu
- *causā* nebo *grātiā* + gerundium / gerundivní vazba v genitivu

Příklad: věta „Senát poslal legáty žádat o mír.“

- *Senātus lēgātōs mīsī, ut pācem peterent.*
- *Senātus mīsī lēgātōs, quī pācem peterent.*
- *Senātus lēgātōs mīsī pācem petītum.*
- *Senātus lēgātōs mīsī ad pācem petendam.*
- *Senātus lēgātōs mīsī pācis petendae causā.*